

ТРИЗЕНБІК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDENT
UKRAINIENNE

Число 18 (174), рік вид. V. 28 квітня 1929 р. Ціна 2 фр. (Prix 2 fr.)

Париж, неділя, 28 квітня 1929 року.

Ознайомлення Європи з Україною за останні роки безперечно зробило значні кроки наперед. Відновлення української державности, героїчна боротьба нашої армії і нашого народу за неї, систематична робота уряду УНР на чужині, довголітнє перебування за кордоном української еміграції та її праця культурна й політична, нарешті ті процеси, які відбуваються на Великій Україні і які примусили рахуватися з ними, поступаючися перед силою національного руху, навіть червоних імперіялістів з Москви — все це не могло не привернути уваги світу до української проблеми, не могло не викликати заінтересування, не могло не привести до ознайомлення певного з нашою справою.

З цього погляду між тим, що було ще кілька год тому, і сьогоднішнім становищем нашого питання — величезна різниця, і різниця на нашу користь. Численні і авторитетні голоси в європейській пресі, що їх нам доводилося не раз одмічати на сторінках «Тризуба», — тому свідками. Ось і останні дні приносять нову статтю відомого нашого приятеля, депутата Парижа і колишнього голови його муніципальної Ради — Емануїла Евена. Тема її цього разу — етнографічні особливості українського народу і питання про територію України та її кордони.

Шановний автор, що так докладно вивчив українське питання і стільки вже зробив для ознайомлення з ним своїх земляків, у висновках своїх вважає за особливо доцільне «настоювати лише на одному пункті: Україна посідає не тільки дійсну границю етнографічну, але цей край чорної землі уявляє з себе рівно ж і окрему одиницю географічну і одиницю економічну — незаперечні».

«Цей нарід з характером етничним, що так виразно одріжняє його од його сусідів, — пише французький автор, — цей нарід, який з такою любов'ю обробляє свою незрівняну землю, який досяг нарешті високої свідомости своєї національності і палкого патріотизму, чи ж він не здатен і не годен сотворити державу?»

Треба бути дуже вдячними видатному французькому громадському діячеві за його заходи що-до популяризації нашої справи, яка викликає до себе де-далі все більше й більше заінтересовання. Це помітно і у Франції, і в Німеччині, і в Англії, і в Італії, — взагалі на заході.

Але чи все робимо ми, щоб те заінтересування підживити, щоб ту потребу у відомостях докладних про наш край, яка де-далі відчувається в Європі все сильніше, задовольнити?

Звісно, наші пресові бюро постачають регулярно щоденній пресі належні звістки з біжучого життя. Звісно, старанно нотується і збирається все, що з'являється про нас в закордонних газетах та журналах. Але того за мало.

Потреба в відповідній літературі чужими мовами про Україну зостається незадоволеною. Те, що було надруковано свого часу, вже давно вичерпано і перестарілося. Про нові видання солідні інформаційного характеру поки-що не чути. Ми знаємо, що розроблюються певні плани і підготовляються до друку де-які книжки, але на сьогодні їх ще немає.

По-за виданням потрібної літератури слід звернути належну увагу на гуртування людей, що виявляють заінтересування нашим краєм, та на полегшення їм студій українських зібранням до купи належних друкованих матеріалів.

Заснування в Парижі Української Бібліотеки ім. С. Петлюри має на меті зробити можливим в світовому центрі ці студії та полегшити їх. Але вона ще тільки в зародку, і треба ще багато часу, сили й засобів, щоб новонароджена бібліотека в стані була виконати своє завдання.

Ми знаємо заходи що-до заснування румунсько-українського т-ва в Букарешті. В минулому числі «Тризуба» наш швейцарський кореспондент подав звістку про ініціативу утворення швейцарсько-українського т-ва в Женеві. Ну, а по інших країнах?

Логичним вивершенням цієї праці, що дала б змогу заінтересованим людям в Європі докладно вивчити Україну, — була б організація відповідних дослідних наукових установ. Але на сьогоднішній день тільки в Німеччині єсть Український Науковий Інститут. Йде певна робота в наших вищих школах в Чехії, але її скеровано головним чином на внутрішні потреби. Навіть Польща, найближча наша сусідка,

що найбільше повинна бути зацікавлена в тім, щоб докладно вивчити Україну і політично, і культурно, і економічно, і досі ще не посідає відповідної наукової інституції, яка б явилася осередком дослідів. А тим часом саме на теренах Польщі перебуває значна кількість наших видатних наукових діячів, і це в значній мірі могло б полегшити справу організації там систематичних українських студій.

До цієї сторони нашої діяльності закордоном ми привертаємо як найпильнішу увагу нашого громадянства.

Шляхи боротьби.

Совітсько-московською мілітарною силою ми змушені були залишити рідні межі після майже 4 річної кривавої боротьби, в якій боролися перед московським наїздивком українську державну незалежність, здобуту в 1917 році і відновлену в національній революції в кінці 1918 р.

Наш ворог після своєї мілітарної перемоги опинився перед завданням: усталити свою владу на Україні. Завдання було не легке, бо з одного боку — події 1917 і 1918 рр. та послідувочої боротьби були ще занадто свіжі і лишили глибокий слід в народній свідомості; з другого боку — уряд УНР з військом і поважною частиною інтелігенції вийшов на еміграцію, де прапора державної незалежності не склав, а готувався до продовження боротьби, вичікуючи слушних обставин; з третього боку — сама Москва ще не була в середині як слід зорганізована після жовтневої революції. Треба було передбачати, що демagogічні большевицькі гасла, що так дурманячи голови масам і головнішим чином спричинилися до перемоги Москви, швидко втраять свою привабливість, а національно-державницькі і імпульси, що так яскраво виявилися недавно, візьмуть гору. В таких обставинах переможна Москва не могла перекреслити факту вже існування української держави, вона змушена була цей факт визнати і навіть назвати маніфестувати існування української держави, так що в перші часи УСРС мала навіть свої дипломатичні представництва, існувала окрема УНК і т. п. Після перемоги Москви збереження української державності, навіть в формі УСРС, було наочною перемогою українського національного руху, власливою наслідком нашої завзятої боротьби, бо позитивні московські володарі, що показали ще більшими імперіялістами, як царські, в жадному разі на це з доброї волі не пішли би, та крім того, потурання націоналізмові перечило комуністичній догмі.

Хоч системою централізації управління в Москві та іншими заходами державне існування України було зведено до фікції, але навіть такі фікції, як український уряд в Харькові, відмежована територія УСРС, та інші зовнішні атрибути УСРС вже самі по собі мали величезне виховуюче значіння для мас з погляду національно-державного, бо вони усталювали в свідомості українських мас українську національно-державну ідею і сприяли виробленню в укр. масі культурно-психичної єдності.

Існування УСРС забезпечило перш за все інтенсивний національно-культурний розвиток, що особливо яскраво позначився на Україні в 1917 р. і з бігом часу ширився та поглиблювався зі стихійною силою.

Наслідком цього сталося: блискучий розвиток української науки, мистецтва, літератури, преси, школи і українізація урядового апарату та взагалі всього життя.

Українська школа, не дивлячись на всі несприятливі обставини

і перешкоди, творить численну українську інтелігенцію національно-свідому і патріотичну. В малих українських містах, де раніше українські інтелігенти рахувалися одиницями, тепер їх нараховують сотнями и тисячами. З цієї інтелігенції витворюються кадри провідників народу і взагалі працівників во всіх галузях народнього життя.

Розвиток української культури почав набирати острійки яскравого національного характеру, що сов. влада вже почала в ньому вбачати загрозу для свого панування. Було в нею вжито цілу низку засобів фінансового, адміністраційного характеру для зменшення цієї небезпеки. Всі ці засоби натурально викликали тертя між владою і учнями. Наприклад не так давно велике вражіння викликала серед українських мас, не тільки серед інтелігенції, але навіть серед селянства, історія з академіком С. Бфремовим. Ця чисто фахова справа набрала широкого політичного значіння. Большевики змушені були розпочати ширську пропагандію, скликати віча, де приймалися наперед заготовлені резолюції проти бфремовців. Цікаво, що влада закладас Бфремову та його одьодумням те, що вони зі входяться в «внутрішній еміграції», себ-то, що вони, хоч зі входяться на батьківщині, але солідаризуються з українською політичною еміграцією.

З ової ської преси видно, що це переслідування Бфремова перейшло в акцію взагалі проти українських учених і інтелігенції.

Зрозуміло, що всі ці тертя і колізії не можуть не викликати в масах, особливо серед інтелігенції горького відшешення до Москви.

Найцікавіші явища з огляду усталення української національно-державної ідеї в масах спостерігаються в площині фінансово-господарчій. Фактом доведеним єсть, що за весь час свого зв'язку з Москвою Україна була для неї об'єктом економічної експлоатації. Але факт цей не був до 1917 року таким яскравим і не відчувався так гостро як зараз. Україна в ті часи на зовні і навіть в свідомості мас нічим не відрізнялась од решти російської території і під покривкою цієї поверхової однотності, в загальній російській машині і факт експлоатації могли лише встановити вчені економісти, після докладного аналізу багатьох статистичних даних.

Ці дані були приступні для невеликого порівнювачи кола спеціалістів і до мас не доходили. (Власиво в ті часи існував едний твір професора Яснопольського, в якому було доведено економічну експлоатацію України Москвою). А крім того завдяки соціальному укладу тодішнього життя маса не так вже й була в цьому зацікавлена. Зараз ситуація цілком відмінна і ця різниця єсть вислідом того, що Україна зараз уявляє з себе окреме політичне ціло, окрему спільноту, а селянська маса після революції все більш стає активним чинником в життю країни і вже безпосереднє починає відчувати на собі істоту стосунків з Москвою.

Візьмемо специфічну політику Москви, скажемо, що до сільського господарства. Всім відома справа так званих «ножищ», себ-то справа різниці між цінами на продукти промисловости і цінами на продукти сільсько-господарчі. Ця різниця штучно усталена московською владою шляхом твердих ціл з метою сприяння за рахунок сільського господарства розвитковій промисловости, яка головнішим чиним має місце в Москворщині. По обчисленню совітських же економістів через цю різницю українське селянство втрачає щорічно приблизно 300 мільйонів золотих довоєнних карбованців, що складає 20 карб. на десятину засіву, коли прибутковість однієї десятини дзернового засіву самими большевиками приймається в 36-37 карбованців. Але помимо всіх тих обчислень селянин сам не може не відчувати гостро заподіяної йому кривди, бо стосунок між цінами на продукти промисловости і сільського господарства в порівнанні з довоєнними часами змінився в 4-5 разів, себ-то, те, що, скажемо, селянин раніш міг набути за 1 пуд жита, тепер коштує 4-5 пудів.

Візьмемо другий приклад. В цілях урівноваженення свого торговельного балансу Москва вживає спеціальних заходів, щоб як змога більше дістати з України дзерна, що в загальній сумі вивозу з цілого ССР займає дуже поважне місце.

Одним із спеціальних вищезгаданих заходів є політика Москви що-до

зміцнення і поширення радгоспів та Укмі і, для яких визначено на 1928-29 р. р. — 423.000 гектарів і то переважно найкращої землі і які, по думці московських владарів, мають давати 200-250 мільйонів пудів дешевого хліба і таким чином стати джерелами фабрики для Москви.

Після залядця, копальні і цукрової промисловості московська сов. влада добиралася вже і до української землі, яку після революції селяни звикли рахувати своєю власністю.

Другим заходом для осушення цієї мети є система оподаткування, яка має на меті зробити невигідним посів на Україні і інших рослин технічних, що з огляду на місцеві умови, дають господарству більший прибуток ніж зернові рослини. По цій системі зернові культури оподатковуються в 3 й більше разів тяжче ніж зернові.

Всі ці три факти яскраво свідчать про те, що Україна в загальному плані господарчому для цілого СССР має виконати спеціальну функцію — бути зерновою фабрикою.

Таким чином живе економічне життя українського народу Москва без оглядки й жорстоко укладає в Прокрустове ложе всесоюзного економічного плану.

Голод на півдні України, що охопив 3.000.000 населення, є наслідком минулорічної хлібозаготовчої кампанії, коли у селян сіною одбирали весь хліб і тим порушили так звані страхові запаси.

До цього треба додати, що доля державних прибутків УССР, що йде до її бюджету, виносить 15-20% всіх її територіальних прибутків, а рештою розпоряджає Москва, причому бюджет УССР завжди з дефіцитом, — так що бракує засобів на задоволення найгостріших потреб народної освіти і народного господарства.

Далі, оплачуючи за рахунок українського експорту загально-союзний імпорт, Москва не задовольняє потреб населення УССР в продуктах промисловості, в яких завжди відчувається гострий брак.

В той же час промисловість переважно підтримується і розвивається на території РСФСР, для чого використовуються українські сировинні і підземні багатства. 75% промисловості України розпоряджається Москва (це так звані союзні підприємства) і продукти її цілкомити вивозяться з України.

Всі ці факти яскраво свідчать про те, що Україна є для Москви об'єктом самого безоглядного вилезу, що характеризує стосунки між Москвою і Україною як стосунки між метрополією і колонією, що гальмує нормальний розвиток українського народного господарства.

Колоніальний характер стосунків між Україною і Москвою ще виразливіше, коли навіть поверхово розглянути стосунки між центральними установами СССР і УССР. Найвищою владою виконавчою СССР і окремих республік є відповідні совнаркоми, себ-то Рада Народних Комісарів; для СССР совнарком виділяє ЦІК — Центральний Ісполнительний Комітет, обраний на всесоюзному з'їзді совітів, а для УССР — ВУЦВК, обраний на всеукраїнському з'їзді совітів.

Совнаркоми складаються з окремих комісаріятів. Комісаріяти ці для СССР в числі 10-ти є двох категорій: 4-х загально-союзних і 6 спеціальних.

Загально-союзні комісаріяти такі: 1) справ заграничних, 2) пошти і телеграфів, 3) комунікації і 4) військово-морський. Ці комісаріяти існують лише в складі совнаркому СССР і мають своїх уповноважених в складах совнаркомів окремих республік, як скажемо УССР. Завдання цих уповноважених контролювати діяльність урядів окремих республік і стримувати зрозумілий потяг їх до їх проявів суверенності.

Сполучені Комісаріяти охоплюють справи виключно фінансово-економічні, їх єсть 6: 1) Найвища Рада Народного Господарства, 2) комісаріят праці, 3) комісаріят фінансів, 4) комісаріят робочо-селянської інспекції, 5) комісаріят торгівлі заочною і внутрішньою, 6) Центральне статистичне управління. Подібні комісаріяти існують і в складі совнаркомів республік, при чому там вони єсть езекутивами тільки що

перерахованих комісаріятів ССРСР, бо вони підлягають цим комісаріятам і повинні виконувати їх директиви і заарядження.

Совдартком УССРСР складається з: а) 4-х уповноважених загально-союзних комісаріятів, з 5-ти комісаріятів сполучених, що охоплюють всі справи фінансово-господарчі, і з 6-ти комісаріятів автономних, а саме: 1) справ внутрішніх, 2) освіти, 3) здоров'я, 4) рільництва, 5) справедливості і 6) забезпечення суспільного.

Вже з переліченого яскраво виглядають тенденції Москви що-до України. Але вони ще стають яскравішими, коли взяти на увагу спеціальні управління Комісаріятату фінансів РСФСР, яких не посідає ні один з комісаріятів фінансів окремих республік, а саме: в його руках знаходиться загально-союзна скарбниця, монетарня і емісія всіх державних та обігових паперів.

Одже фактично керування найістотнішими галузями державно-народного життя, а зокрема фінансово-господарчими сконцентровано в Москві. Вова всевладною рукою розв'язує всі питання, керуючись одною засадою: як змога більше взяти з України і як найменше дати, як то і належить метрополії. І ця засада провадиться безоглядно, а тому нема ані одної ділянки народного життя, в якій би не було гострих пекучих потреб місцевого населення цілкового незадоволення або задоволених невистарчаюче. Всі ці справи стають предметом гарячих дискусій на зборах і з'їздах професійних, партійних та урядових органів, починаючи від найвищої комячейки аж до з'їзду КПБУ з одного боку, і починаючи від селъради і кінчаючи Всеукраїнським З'їздом Рад з другого боку.

Обговорення всіх цих справ на згаданих зібраннях налірає гострого характеру незадоволення і кінчається винесенням резолюцій, повних скарг, претензій і домагань. Звіти про ці зібрання і всі ці справи широко друкуються та дискутуються в місцевій українській пресі, а коли взяти на увагу, що в обговоренні тих справ бере активну участь значний континент людей, і то далеко не правовірних комуністів, дуже часто патріотів, що боліють душею за свій край і безпосередньо зв'язані з масами, то стає ясным, як це все широко захоплює маси, притягає їх увагу, хвилює їх і витворює вже атмосферу масового незадоволення.

Хоч уряд УССРСР єсть формально і по істоті не більше як екекутивною Москви, хоч яким він не єсть карним і слуханим в стосунку до свого московського пава, але під натиском цієї хвилі масового незадоволення він міусить звертатися до Москви за залагодженням цих вимог.

І ми дійсно бачимо, як на з'їздах всесоюзних органів представники України, часами навіть в дуже різкій формі, подають всі ці скарги і домагання.

Помимо цих періодичних з'їздів совдартком УССРСР змушений без перестанку опротестовувати ті чи інші заарядження Москви, вимагаючи задоволення тих чи інших потреб. Навіть більше, під впливом цих настроїв, совдарткомомі приходиться домагатися все більшого усамостійнення УССРСР в царині фінансово-економічній. Він змушений був порушити питання про відлучення в УССРСР сумежних територій з суцільним українським населенням. Де-чого Москва просто не в силі задовольнити, а більшість не задовольняється з зрозумілих мотивів, що впливають з загально-експлуатарських тенденцій Москви що-до України, при чому всі ці відмови мотивуються загальними інтересами ССРСР. Витворюється стає, так би мовити, перманентної війи між Україною і Москвою на тлі фінансово-господарчому, в якій все більше і більше втягуються маси. Для мас стає ясным, що корінь всього лиха в Москві, стає наявним непримиренне протилежство інтересів України з приналежністю її до ССРСР, власне до Москви.

Витворюються ідеологічно-матеріального характеру постулати, що гемінують, як знаємо з історії, доводять до відірвання колонії від метрополії. Наприклад, до пелької міри аналогічній обставини і причини довели до відірвання північної Америки від Англії, при чому їх зв'язувала тісно спільна культура і мова, чого між Україною й Москвою нема. Цілком

натурально, що спостерігаємо так зв. «національні ухили», по совітсько-московській термінології, в УНР, яку Москва мусіла ліквідувати, в самому союзнаркомі УССР — таї. зв. шумскізм, як і теж Москва ліквідувала, і нарешті, українську національну опозицію в КІПУ. Все це явища дуже характерні і знаменують все ширший і глибший розвиток процесу, який безперечно мусить довести до відіграння України від Москви.

На з'їзді ЦК КІПУ в липні б. р. Петровський, змальовуючи політичні настрої мас сказав, що він одержує листи, підписані «гречкосій» в яких лають його, Чубаря, Кагановича та інших за злидні пролетаріату і селянства. «В цих листах», — сказав він, — «вимагають відіграти Україну від Москви, організувати самостійну Україну з буржуазною формою правління».

З усього цього ми бачимо, що українська національно-державна ідея в масах в'яжеться з реальними їх інтересами як ідеологічного, так і матеріального характеру, що надає їй цілком конкретний зміст і реальні підстави для її здійснення.

* *
*

Коли ж ми звернемося до щоденного буденного життя, то побачимо цілу низку явищ, що викликають в населенні гостре незадоволення, просто ненависть до існуючого режиму. Совітська влада на місцях при надзвичайно розвиненому бюрократизмові, невмілості, постійних зловживаннях і безпорадності, не в стані задовольнити найелементарніші потреби місцевої людності, до задоволення яких вона покликана.

Совітська промисловість не в стані задовольнити своєю продукцією найелементарніших потреб населення, що при відсутності імпорту з-за кордону створило гострий голод на ці предмети.

Це в першу чергу обнизило рівень життя до найпримітивніших форм, що цілковито не відповідає сучасній людині. Через недостачу всього необхідного, а зараз і хліба скрізь спостерігаються так знайомі нам з часів російської революції «хвости».

Руїнація будинків і припинення будівлі нових спричинилися до надзвичайного скупчення, тісною в існуючих помешканнях: звичайне явище, що в одній кімнаті мешкає кілька родин.

Десятки тисяч безпритульних дітей в містах, хворих, голодних, обірваних, які існують з крадіжок і розбійництва, єсть справжньою карою Божою для обивателя. Сов. влада не може ліквідувати цього явища.

Розклад родинного життя, венеричні хвороби, загальна розпуста все сильніше і сильніше даються в знаки.

Безробіття все збільшується, контингенти людей, яким нема чого робити, ростуть.

Життя стало до того тяжким, до того примітивним, що обиватель, який до всього привик, все бачив, прийшов до переконання, що далі тривати так не може: або фізичне знищення, або якась зміна. Не здаючи собі конкретно справи з того, в який спосіб прийде ця зміна, він гаряче мріє про цю зміну, будуючи різні фантастичні плани, в наслідок здійснення яких щезне сов. влада, якої стало ніхто собі не уявляє.

З історії і власного досвіду знаємо, що то дуже характерні настрої перед зміною всякого режиму.

Ніби-то всякого опора сов. влади - робітництво, в ім'я добра якого ця влада існує, в масі своїй остаточно в цій владі розчарувалася - еліта, так би мовити, робітництва, здібніша частина його, зробила ту чи іншу кар'єру в совітській бюрократії та війську і ця частина омшанилась і вже не може рахуватися за робітництво, бо належить фактично до сов-бюрократії.

Що ж торкається робітничої маси, то в наслідок злої комуністичної господарки, занепаду промисловости та загальних обставин життя в Совдепії, вона опинилася ще в більших злиднях.

Ось як описує опозиціонер Бедомімов становище робітництва: «ми економимо на заробітковій платні, ми тиємо робітничу класу в цьому

питанні, як тільки можна. Ми надслужуємо на вагітних робітницях; урізуємо їм соціально забезпечення на вагітність і пологи. Ми в багатьох шкідливих для здоров'я цехах заводимо 9 годин праці замість 6». Робітництво через зростаюче безробіття постійно зменшується в числі і розпорошується. З другого боку завдяки демагогічному потуранню сов. влади що-до карності в підприємствах, робітнича маса сильно здеморалізовалась і втратила внутрішній стимул до праці і просто зледачіла.

Органічний зв'язок між цією масою і сов. владою, що мав місце під час взросту большевизму, зараз не існує. Існуючі органи комуністичної партії серед робітництва далеко, далеко не охоплюють своїми впливами всього робітництва.

Робітництво одверто із бігом часу все активніше виявляє своє незадоволення сов. владою. З преси відомо багато випадків робітничих демонстрацій проти існуючої влади, для розігнання яких прийшлося вживати зброю у силу.

Дуже цікавий матеріал для характеристики настроїв робітництва дає недавній IV з'їзд в Харківі робітників-металістів, що складають половину робітництва України. Цей з'їзд пройшов під знаком гострої критики існуючого стану річей. В промовах вказувалося на упослідження з боку Москви української промисловості. Делегат українського машинового тресту вказував, що цей трест од 1925 року до біжучого отримав інвестиційних сум в розмірі 13% основного капіталу, а такий же трест російський «Гомза» отримав 82%.

Делегат Центрального Комітету Союзу Металовців України вказував, що помімо того, що вартість машинової продукції України складає 70% загальної продукції ССРСР, в цьому році на українські заводи асигнувалось 26 міль. руб., а на російські 91 міль. рублів.

Вказувалося на несправедливе розподілення замовлень Москвою між українськими і російськими заводами, так що навіть машини для України замовляються в ССРСР.

Багато критики було уделено справі апровізації робітництва, вказувалося на брак продуктів. Подавалися факти, що приходиться простоювати по 4 і більше годин в хвостах перед робітничими кооперативами, щоб купити кілька фунтів хліба, причому бувають випадки умлівань од довгого стояння в хвостах.

Ще менше опертя сучасна сов. влада має в українському селянстві. Спроби сов. влади до диференціації цього селянства з метою спертися на бідніші його елементи, щоб панувати над рештою, — завела і то безнадійно завела.

Незможницький елемент, що не в стані провадити гласного господарства і всіма силами рветься до міста, щоб там знайти зарібок, мусить лишатися в селі, бо його зв'язує наділ землі і відсутність зарібку в місті, і вже за це ремствує на сов. владу. Під всякими формами він віддає свою землю заможнішому елементові і впадає в цілковиту залежність економічну від заможнішого елементу і стає його політичним знаряддям. Серед незможних єсть частина а таких, про яких Сталін сказав, що у них виробилася «допомогова психологія». На ці елементи, які, здавалося б, повинні бути віддані сов. владі, Касьор ремствує, кажучи про них: «між незможними єсть певний відсоток таких, які взагалі нічим не займаються, яких можна просто назвати ледарями. Ці ледарюги найбільше балакають, що ведемо куркульську політику».

Що-ж до решти селянства, то ледве чи може мати місце виразний поділ його на середняка і куркуля. Куркуля було знищено з самого початку панування сов. влади і сучасна система оподаткування не дає змоги найпрацьовитішим вибитися на куркуля. Ця решта селянства уявляє з себе більш-менш однамітну господаровиту масу, що панує в селі і вже цілком однастайна в стосунку до сов. влади. Цей стосуюнок через накреслену нами перед тим економічну політику сов. влади, через неспроможність цієї влади постачати товари для села єсть цілковито ворожим.

Особливо роздражене й обурене селянство проти сов. влади за останню

хлібозаготівлю, 1927-28 року, коли від селянства в самий безоглядний спосіб, силою було відібрано хліб. Тоді настрої селянства набули таких загрозливих форм, що сов. влада мусіла видати на майбутнє нові розпорядження, якими касувалися попередні методи хлібозаготівлі і встановлювалося добровільний продаж-купівля хліба. Селянство, що з початку чинило сов. владі пасивний опір, тепер все більше виявляє себе активним. Почуття страху перед сов. владою пройшло, її критикують і лають уже одверто. Бувають випадки, що виступи проти сов. влади відбуваються навіть в присутності міліції. На ярмарках масово роздаються відомості проти совлади. Селянство все більше виявляє розуміння своїх інтересів, виявляє свої організаційні здібності і взагалі політичну виробленість. Як зі слів людей, що приїзять з того боку, так і з совітської преси доходять до нас характерні факти, що мають місце в останній час перед виборами до рад. В одних місцевостях ведеться в селах одверта агітація, щоб до рад вибрати не комуністів, а справжніх господарів. В других місцевостях селяне не допускають до праці урядових виборчих комісій і на зборах ухвалюють взагалі не брати участі в їх борах і цілковито їх бойкотувати.

В деяких місцевостях відбуваються конференції селян з метою установлення плану відповідного провадження виборчої акції. Часі випадки опанування заможнішими селянами виборчих комісій, які надали виборчі права тим, кого цих прав влада позбавила. Наприклад «Комуніст» от 24. XI повідомляє, що в Купянській окрузі виборча комісія дала виборчі права не тільки кулакам, але навіть особам не протетарського походження. В Луганській окрузі селяне zorganizували свій виборчий комітет, який дуже часто улаштовує збори, на яких провадиться агітація за своїх кандидатів. Цікавим єсь, що в цій акції беруть жваву участь і найбільші елементи села, бо залежать в економічній залежності від заможніших.

Все більш і більш зростає та селі акція терористична проти комуністичних діячів. В газетах совітських що-дня можна знайти кілька випадків вбивства комуністів. Ця акція починає набирати масового характеру, — так наприклад, вь Чернігівській окрузі на протязі лише одного місяця було вбито 16 комуністів. Ця акція не лишасться без впливу на самих комуністичних діячів; на останній сесії українського ЦК'а делегат Уманської округи сказав в своїй промові, що багато комуністів із страху перед терором мусіло виїхати з села, бо там їм загрожувала неминуча смерть.

Бувають випадки, що селяне силою перешкоджують творенню так зв. рілльничих комун і колхозів. Були випадки, що вони виганяли комісії, які приїздили до села виділяти землі для цих інституцій. Бували випадки, що там, де ці сільсько-господарчі комуні під охороною війська були закладені, селяне підпалювали будинки, били колективістів і виводили худобу.

Все це показує, що наближається грізна завірюха української революції, якої вже видно перші блискавки.

Сов. влада дуже добре це відчуває і здає собі справу з стану річей. Вона, як і всяка влада, пробує боротися з революцією, що неминуче наближається, репресіями (арештами, рострілами і виселенням активнішого елементу). Але з історії і навіть власного досвіду ми знаємо, оскільки цей засіб дійсний. Ці репресії ще більше розпалюють революційні настрої в масах і мають лише один наслідок: чим більші репресії, тим більше буде жертв з боку зневаженого режиму.

Сов. влада для наочного доведення укр. населенню неможливости зброї ої боротьби з нею, урядила минулого року під Києвом грандіозні маневри. На цих маневрах було вжито всіх заходів, щоб зліпнувати населенню технічними засобами червоної армії.

Але голова сила революції полягає зовсім не в матеріяльній, технічній силі, бо, коли б це було так, то тоді була б неможливою ні одна революція, бо кожна влада розпоряджає кращою організацією і більшими матеріяльними засобами ніж повстанці. Сила революції полягає в її моральній перевазі. Через розвиток процесів, що їх спостерігаємо на Україні в масах, гнів і обурення їх проти влади доходять до такого ступня, що нема сил і засобів, які могли б стримати їхній вияв. Перед цим проявами

влада показується безсилою, що ще збільшує почуття своєї сили в революційно настроєних масах і штовхає їх до ще більшої активності. Тоді влада зі всім її апаратом в стані заатакованого зі всіх боків тратить голову і стає жертвою все більш і сильніш вибухаючої народньої стихії. Піднесення і взагалі моральні чинники оцієї стихії остільки гипнотизують всіх і так ділають на всіх, що найкращі гармати, найсправніші кулемети й рушничі перестають стріляти, а аероплани літати, бо всіма тими знаряддями керують люде.

Це змагання української революції з московським окупантом єсть неминучим. Як не тяжко розібратися в такому складному явищі, але трудно утриматися, щоб, в межах приступних людині, не спробувати оцінити шанси цих змагань.

В. Сальський.

(Кінець далі)

Перед черговим з'їздом української еміграції у Франції.

Шостий річний з'їзд української еміграції у Франції має зібратися 25-26 травня, в час національної жалоби, яка ще гостро мусить нагадувати і про себе, і про пройдений тернистий шлях. Але яким есими́змом не віяло б од минувшини, треба сказати, що будучина, як вона вимальовується в цей мент, дає великі надії на певні досягнення в життю еміграції взагалі і зокрема української еміграції у Франції.

Коли роки 1925, 1926 і 1927 можна характеризувати, як роки ідейної несталости і певних шукань, то вже в році 1928, принаймні у Франції, ідейні контури еміграції намітилися точно і без змін. Від тої більшости еміграції, яка складає Союз, одійшло все те, що попало до неї випадково, і повернулося те, що помилялося через завзяття в шуканнях. Ідейного «сменовеховства» вже більше немає не те що в десятків, а навіть і в одиниць.

Другою втішною одзнакою сучасного напрямку думок еміграції у Франції є позитивність погляду на своє становище. Покинувши талмудиські сперечення абстрактного порядку про те, «як би то було, як би було не так, а он як», та «щоб вийшло, як би свого часу робилося навпаки тому, як то робилося», — наша еміграція, може й сама того не помічаючи, за останній час почала менше говорити і більше робити як для себе, так і для справи.

Занадто довгі прояви індивідуалістичної деморалізації і відрубництва шляхом натуральної реакції переходять в свою протилежність. Бере гору почуття громадської самоохорони, яке виливається у форми корисної праці. В одному місці закладається школа для дітей, в другому будується свій будинок, в третьому закладається кооператив, провадяться вистави, чи то організується ідальня і т. и. Така внутрішня еволюція української еміграції відбилася позитивно і на її зовнішній роботі. Консолідація думок і зменшення тертя лишило їй сили і на активнішу зовнішню роботу, що її перевели керуючі органи. За останній час українська еміграція досягла певних можливостей в сфері

приміщення на працю як на промислову, так і на хліборобську; удосконалила форми легального захисту своїх членів, поставила на рівень потреби допомоги своїм членам і нарешті, йдучи цим же шляхом, добилася репрезентації своїх інтересів в міжнародньому масштабі. Прийняття українських представників — в тім числі і відпоручника Генеральної Ради Союзу Укр. Емігр. Організацій у Франції—до Ради в справах біженецьких при Високім Комісаріяті Ліги Націй, широко розпочата оборона права наших емігрантів на свою власну національність, що знайшла на заклик Генеральної Ради такої однодушний відгук повсюди, нарешті ініціатива що-до скликання конференції представників еміграційних осередків, яка наближається до своєї реалізації, — все це безперечно являється активом і нашої еміграції у Франції та її репрезентативних органів.

Оцеї побіжний, всім відомий що-до фактичного боку, аналіз становища української еміграції у Франції вказує основну лінію і в напрямі дальшої діяльності союзу. Все мусить бути направлене на реальну роботу, таку, яка дає видимі результати як для одиниці, так і для цілого. Найменша конкретна творчість в нашому емігрантському становищі безумовно варта найблискупішої словесної ідеї. Чи переможно повернувшись на Україну, чи зоставшись на чужині, однаково еміграція мусить бути життєздатною і пристосованою до практичного життя, до творчости, без якої і приїхала б вона на Україну, нічого не взнавши і нічого не навчившись, і зосталася б безплідною, полишившись на вигнання.

Та еміграція, яка свідомо своїх завдань, добре знає, що її перебування на чужині не є ні кара, ні туристична примха; вона свідомо того, що це є школа і підготування будучини, що хвилини і на кожному кроці, у великому і в малому.

Побажаємо ж, щоб 6-ий з'їзд української еміграції у Франції, який збирається перед загально-емігрантською конференцією, був ще більше творчим і плодотворнішим, ніж попередні, щоб він зміцнив не лише союз у Франції, а щоб він консолідацією еміграції в своїй країні дав почути і керуючим колам цілої нашої еміграції, що під ними є міцний ґрунт, і що вони рішуче, твердо й неоглядаючися можуть вести свою лінію боротьби за українські інтереси в широкому розумінню цього слова.

Громадянин.

З життя й політики.

Про позитивне й негативне в житті сов. України. — Упадок трудової дисципліни. — Заходи в цій справі совітських кол. — З курьозів совітської статистики.

Мушу почати з уваг pro domo sua. Довелося мені мати розмову з приводу моїх оглядів з однім із читачів «Три зуба», які й висловив думку, що я занадто одьобічью маляю життя і відносини на сов. Україні. Пере-

важно, мовляв, у мене підкреслення негативних моментів й дуже мало уділяється уваги моментам конструктивного порядку, які не можуть не бути, не можуть не існувати в житті сов. України. Це питання — про позитивне і негативне в совітському житті й про їхні взаємини — є варіант того, щоб на ньому спинитися. Є цілком ясним і зрозумілим, що в житті нації, цьому різнобарвному і різнобічному процесі, ніколи і ні при яких умовах не можна підвести всіх фактів, всіх з'явищ під одну категорію, змальовувати їх одною фарбою. Мусять бути моменти позитивного характеру і моменти негативного характеру. Так само існують з'явища і події цих двох категорій і в тій барвистій збірці фактів, з яких складається біжуче життя совітської України. Це все є аксіомою і не потребує жадних доказів. Але з другого боку так само є аксіомою, що в не наших людських силах і можливостях є охопити всю многогранність і складність життя. Доводиться брати лише частину, доводиться спинятися над тим, що для даного часу є найбільш характеристичне і видатне. Пі тут треба констатувати, що для теперішнього часу, для теперішніх умов для совітської України більш характеристичними все таки являються з'явища негативного порядку, процеси розкладу і деструкції. Це не означає, розуміється, що там не мають місця факти конструктивного характеру, що не нарастають і не утворюються процеси творчого порядку, але не вони зараз визначають життя і його напрям. Вони визначають життя завгрядчого дня, але не на них треба спинятися, коли мова йде про сьогодні. А суть сьогоднішніх відносин спірається все таки а тому неаперсчуваному, хоч і сумному факті, що три десятки і мільйонів людсьости України на протязі низи років являються об'єктом для експериментів незначної меншости, чужої, в її керуючій частині, основній масі населення національно. Являються об'єктом для експериментів й терляють ці експерименти, сгромагаючися в своїй лише масі на пасивний опір. При цих умовах і при цій ситуації тому, хто хоче дати малюнки сучасного життя, розуміється, в першу чергу приходиться спинятися на тому, що робить і що хоче робити командуюча група, слідкувати за тим, у віщо перетворюються ці експериментаторські заходи під впливом непереможного життя, в результаті свідомого чи несвідомого опору мас. Доводиться констатувати повсякденні геддачі і банкрутства утопістів, в яких не можуть не бути елементи закладу, розкладу й деструкції. Доводиться відзначати, як теперішні паня становища, взявшися своїми брудними руками за будування соціалізму, снють голод і злидні, хуліганство, п'янку й безпритулність. Це, розуміється, не все. Наростають творчі процеси в глибинах народніх в наслідок тих законів громадського життя і розвітку, яких не змінити кому істам. Вони самі своєю роботою викликають духів, яких їм не подужати. Але все це тим часом в процесі творення. Вплив цих процесів виявиться лише в будучині. А та дійсність, той сьогоднішній день, про який доводиться говорити, характеризується все таки в першу чергу тим, що «царі з царями царять, а ми, дегешні доізжачі, хортів годуюмо і плачем».

* * *

По цій передмові вертасмо до совітської дійсності — такої, яка вона є, з її переважно моментів деструктивного характеру. Це та дія, яке багато уваги викликає у совітських кол під теперішню хвілю, яке суєє ім багато крові і коштує чимало нервів, це є питання про упадок трудової дисципліни. Вже приблизно коло року, з часів шахтинського процесу, стало воно на порядок денний. Силу фактів подає тепер совітська преса з цього обсягу, маючи ті загрозливі з'явища, які викликають на цьому ґрунті. Заночуємо з цієї довгої мязки хоча б ті далі, які подає С. Бірман в своїй статті «Сумні анекдоти із галузі трудової дисципліни» («Ком.» ч. 68 з 24. III), дані, які не являються винятком, які вже набрали характер загального явища. Мова йде про становище на дніпропетровських підприємствах. Завод ім. Комінтерну. На ньому «недбайливе ставлення до устаткування й аварії в наслідок цього часті явища, непліддяня до розпорядженням адміністрації, загроза майстрам та начальникам, збирання підписів проти окремих осіб адміністративного персоналу, звільнення одних майстрів й

призначення інших через голосування по цехах—способи, що їх вважають мало не за нормальні». У лопатному цехові помічник майстра розпочинає кампанію проти начальника цеху і збирає серед робітників підписи за його звільнення. І один і другий — партійці. У вальцовально-гокарному цехові робітник цеху, партієць, загрожує засяредити начальника цеху за те, що той наклав на нього кару за прогул; начальник цеху так само партієць. Обидва випадки не викликають ніякої реакції з боку адміністрації заводу. Що-до першого випадку автор каже: «запитуємо управителя, яких заходів він вжив. — «Ніяких», — відповідає несміливо управитель. Чому?—запитуємо. «Та тому, що партійцеві нічого не могли зробити». Заводи ім. Петровського і Леніна в тому ж таки Дніпропетровському. На них «у півгодині про трудову дисципліну ті самі розмови, що й по інших заводах: розхигана дисципліна, хуліганські вчинки по цехах, кампанії проти окремих ретельних майстрів та інженерів, в кращому разі байдуже ставлення низових професійних організацій. На заводі під час роботи мостовим краном підіймають сплячого робітника в повітря на розвагу робітникам. Адміністрація звільняє й того робітника, що спав під час роботи, й машиніста, який дозволив собі такий жарт. З огляду на протести — звільнення одмінено. Мотиви протеста, ті, які хочете відновити царські порядки. Що хіба робітничі не можна попустувати? Дуже поширені випадки снування під час роботи, виходу на роботу п'яними, випадки заводських крадіжок. Реакція на всі подібні факти дуже незначна, а коли має місце, натрапляє на опозицію з боку робітників. Ціри подібних умов на Дніпропетровських підприємствах провадиться робота. І ситуація на них не є винятковою, вона характеризує загальний стан в обсязі трудової дисципліни за останній час. На підставі даних совітської преси, які мають однобічний характер, трудно уявити всі причини цього явища. Розуміється, не можна їх зводити лише до акції розкладених елементів, що замиряють робітничі маси, що ганблять високе ім'я пролетаря, як це пробує зробити в одній з своїх статей «Комуніст» (вступна стаття в ч. 43 з 21). Є все те, що твориться зараз серед робітництва, значно складішою річчю. Само собою відіграють певну роль в підпаді робочої дисципліни також і впливи тих «розкладених елементів», про які згадує «Комуніст». Але забуває він до того тільки додати, що сама поява тих розкладених елементів в великій мірі зв'язана з тими умовами, які утворила сама совітська влада. Але не в них одних полягає причина того, що сталося. Відіграє тут свою роль погіршення продовольчого стану в країні, той брак і продуктів, і фабричних виробів, який так гостро відчувається останній час, ті безконечні черги, про ліквідацію яких раз у раз заявляє совітська влада, але які продовжують в дійсності лишатися. Появлення «рвацьких» настроїв серед робітників в безумовному зв'язку стоїть з тим зниженням реальної заробітної платні, яке фактично має місце, іє зважаючи на зріст грошової заробітної платні. Це зниження без всякого сумніву існує всупереч всім даним совітської статистики, які зовсім обминають той факт, що тепер при продовольчих утрудненнях певну частину необхідних річей робітник примушений закуповувати на вільному ринкові по цінам, які дуже відбігають від ціп державної торгівлі. Поруч з тим має місце як це нагодою означає «Комуніст» (ч. 69), наймитське, а не хазяйське відношення робітників до своїх обов'язків; існування такого відношення до праці безумовно являється одним із симптомів того перелому настроїв, який відбувається серед робітництва. Ілюзії відносно «робітничої» держави минають, робітники починають бачити дійсність такою, як вона є, починають розуміти своє справжнє становище, становище наймита, а не хазяїна. У зв'язку з цим починають виникати зародки незалежного робітничого руху, який має своєю метою добитися у «хазяїв» — совітської влади — поліпшення долі «наймитів», які оце починають усвідомлювати своє становище. Коли совітська преса в уже згадуваній нами статті С. Бірманга хоче трактувати факт «італійського» страйку, що на одьому з цехів заводу ім. Комінтерну в Дніпропетровському тягеться більше двох місяців, тільки як порушення трудової дисципліни, коли вона іє хоче зрозуміти, що кожен страйк

є таким порушенням, але проте невільно мішати тих двох поглядів, то вона тільки повторює ту саму помилку, яку колись робив царський уряд відносно робітничого руху, що зароджувався. Таким чином є багато даних для висновку, що за теперішнім підпадом трудової дисципліни криється низка дуже серйозних причин. Відчуває це мабуть й совітська влада, не розшифровуючи тільки поважності становища в своїй пресі, бо цілий ряд заходів висунуто в останній час для боротьби з цим явищем. Обмітаємо тут ту пресову кампанію, яка розгортається що-далі, то все ширше й ширше. Спочи мося на конкретних заходах. Для боротьби з цим явищем, яка розпочата в загально-союзному машабі, совітський уряд став перш за все на шлях репресивних заходів, на обмеження тих прав, якими користуються робітники, згідно з совітським кодексом законів про працю: 6 березня загально-союзною радою народніх комісарів видано наказа, згідно з яким адміністрації всіх державних підприємств надаю право самостійно накладати на робітників за порушення трудової дисципліни всі карі, передбачені табелем покарань. Не сприяючи, оскільки доцільним і необхідним було видання такого розпорядження, підкреслимо лише, що воно стоїть в різкій суперечності з усією структурою і усіма принципами совітського кодекса праці, який рекламується за один з важливіших здобутків пролетаріату. Одночасно вжито цілий ряд заходів також і по лінії партійній. Для боротьби з упадком трудової дисципліни, для зменшення собівартости продукції взагалі, знайдено рецепт в формі улаштування соціалістичних змагань між окремими підприємствами і районами за досягнення найкращих виробничих наслідків. В цій справі ЦК КПБУ виніс спеціальну резолюцію, і вже впорядковано спеціальну комісію для переведення у всеукраїнському машабі таких змагань, які, розпочаючись 1 квітня, мають тривати до 1 жовтня. Керуюча ролля в переведенні цих змагань падає на комсомолів. Очевидно уважається, що комсомол має найбільші запаси соціалістичного ентузіазму, наявність якого визнається необхідною для успішности справи. З резолюції ЦК можна зробити висновок, що кампанія за переведення цих змагань буде зарахована до ударних. Чи дадуть всі ці заходи до піднесення трудової дисципліни, зокрема кампанія по улаштуванню змагань, якісь позитивні результати, покаже будуччина: тим часом повороту на краще не видно, памічелый план роботи промисловости за перше півріччя 1928-29 року, яке кінчилося 1 квітня, невиконано й цілорічний промфінплан стоїть під загрозою.

* * *

Про ступінь імовірности совітських статистичних даних говорилося й писалося багаго. Проте подати ілюстрацію до совітських статистичних курьозів не завадить. В ч. 67 «Комуніста» уміщено статтю В. Капова: «Більше відповідальности за цифри». Вибіраємо з неї деякі дані. Для розмірів посівної площі на Україні за 1916 рік офіційній совітській матеріалі дають чотири цілком різних цифри. В «Україна в цифрах на 1927 рік» (видаання Ц. С. У.) вся селянська посівна площа на Україні в 1924 році становить 20.168 тис. десятин. В щорічнику того ж таки Ц. С. У. «Україна на 1928 рік» ця площа виносить 21.307,5 тис. дес. Центральне Статистичне Управління союзу цю площу визначає в 23.100 тис. дес., а Наркомзем України понад 19.000.000 дес. Різниця між окремими даними, як бачимо, становить аж чотири мільйони дес. Остільки не докладні дані, як про посівну площу, і відносно загального збору хлібів на Україні. Коли порівняти дані двох книжок, виданих Ц. С. У., Вольф, «Сільське господарство України» і статистичного щорічника «Україна на 1925 рік», то різниця цифр з боку головних дзернових хлібів для 1923 року буде виносити 99 мільйонів пудів, а для 1924 року — 82 мільйонів пудів. Виправданням для цих курьозів може бути хіба те, що дані з різних видач, хоч би і трактували вони ту саму річ, мають право не сходиться. Трудіше вже підшукати виправдання для того випадку, коли дані про саму річ не сходяться між собою на сторінках тої самої книжки. В «Котресельних числах народного господарства України на 1928-29 р.» на ст. 159 розмір вкладок капіталів в уесупільнений сектор сільського господарства в

1928-29 р. визначається в 78 міль., а в таблиці слідуючої сторінки цей самий розмір встановлюється в 61,4 міль. карб. Так укладається совітська статистика, яка покладена в основу совітського планового господарства.

В. С.

Маленький фельетон.

Весна! Весна! І серце знову,
Як пташка, радісно співа,
І звуки, родячись весною,
Самі вбіраються в слова.

І душу сповнюють надії,
І руки прагнуть боротьби...
І ріжні центри й осередки
Ростуть «обильно», як гриба...

В. Валентин.

З міжнародього життя.

Большевики за працю: в Індії, в Москві, в Швейцарії та по цілій Європі.

Ціла світова преса з місяць тому примістила уривки нового маніфесту 3-го Інтернаціоналу, адресованого «трудящим Індії». Маніфест був того вартий, бо ж ним московський Комінтерн проголошував відкрити війну Англії, боротьбу на життя і смерть цілому комплексу держав, побудованих инакше за ССРСР. Утративши безнадійно свої позиції в Китаю, большевики вирішили перенести центр своєї чинности до Індії, де сподіваються на успіх. Доводять вони цю тезу в такий спосіб.

Земля Індії зачинає горіти під ногами британського імперіялізму. Страйкові хвилі в країні зводяться вище, ніж то було в 1921-1922 роках. Ліві синдикати швидким темпом зростають на силі, кидаючи до бою все більш та більш маси робітництва. Бомбейські та калькутські демонстрації вже було переведено під гаслом: «Боротьба за совіти»...

В Індії — центр усіх інтриг, що мають потягти за собою імперіалістичні війни; там же наростають і сили великих пролетарських революцій та колоніальних рухів. Індія уявляє собою найважливішу колоніальну здобич, і для того, щоб забезпечити за собою можливість і надалі володіти колоніями, розбійники Великої Британії та Сполучених Штатів готують зараз нову світову різню.

Британський імперіялізм, спираючися на індійську територію, як на стратегічний терен, робить усі військові приготування для того, щоб звідти кинутися на союз освітських республік... Але розвиток індуської революції відживить революційні рухи в Китаю, на Малайських островах, у Єгипті і дзвоном на іввалт задзвонить над цілим пригніченим людством. Настане день, коли в Індії стане реальністю зльття революції пролетарської з рухом колоніальним.

Маніфест, як зазначено вище, проголошує, так мовити, стан війни між комуністичною Москвою та британським урядом на терені Індії, але

фактично війну що вже давно там розпочато. Ударний пункт вибрано більшовиками дуже добре. На цьому місці давалося характеристику надзвичайно складних взаємовідносин населення Індії між собою та до Англії. В країні живе 320 мільйонів людей різноманітних рас і релігій, ненависних і ворожих одна одній; говорять ці люди на 150 мовах і складають 678 держав, з яких 162 — номінально незалежних. В Індії встають і наростають усі політичні, економічні, соціальні, релігійні, національні проблеми, які тільки можна собі уявити та яких не завжди можна знайти в якійсь іншій частині цілого світу. Урядувати такою країною надзвичайно тяжко, навіть тоді, коли населення стоїть на боці влади. Але, як відомо, в Індії покою немає вже давно, бо населення її живе під знаком неперервних заколотів.

До такої каламутної води і вирішили більшовики закинути свої підступні вушки. Ще торік влітку Комінтерн, вивчений по китайському досвіді, що не слід дуже тісно зв'язувати себе з якоюсь не чисто комуністичною партією, зробив постанову утворити свою власну «індуську» комуністичну партію. Британський уряд, як здається, був дуже добре освідомлений про московську систему закладення нових «національних» комуністичних партій. Тому він зараз же вів до індійського парламенту проєкт закону, згідно якому індійська адміністрація мала дістати право вислати чужих комуністичних агітаторів за межі Індії. Індійський парламент, що в останні часи відмовляється взагалі од співпраці з індійським урядом, законопроект одкинув.

Тим часом по цілій країні почалися занепокоєння й розрухи, й особливо сильно виявилася ворожнеча між магометанами та індусами в Бомбею, де справа дійшла до кривавих сутичок, і прямого бою одної частини населення проти другої, келі кожний магометанин вважав своїм правом вбивати кожного індуса і навпаки. Трудно, дивлячись з боку, точно вказати, яка частина цих заколотів припадала на працю більшовиків. Але для всіх було ясним, що їх перси було видно скрізь; і коли вони не в усьому були ініціаторами, то всюди і завжди спричинялися до посилення, поглиблення та роз'ярєння того, що почалося може й без них.

Маючи це на оці, віце-король І. ді лорд Ірвінг знову поставив на чергу дня згаданий вище законопроект про адміністративну висилку чужих комуністів. І в той момент, коли голова індійського парламенту всів на трибуну, щоби висловити свій погляд на своєчасність розгляду цього закону о-проект, двоє людей, що сиділи на хорах серед публіки, кинули бомби, прямуючи їх в сторону міністрів та англійських представників, що були присутніми на засіданні. Раєно вибухом п'ятеро людей, з них один — старий індуський депутат — безнадійно тяжко. Після вибуху бомби терористи зачали стріляти з револьверів та розкидати прокламації, за підписом «головнокомандуючого республікансько-соціалістичною армією», якої ще тим часом немає, але яка, коли на те настане добра пора, з'явилася б десь на просторах «соціалістичної батьківщини» в СССР.

До речі — погляд на законопроект, що його не встиг був висловити голова парламенту, був негативний. На другому засіданні він його вк-словив, вважаючи, що законопроект треба відкласти, поставивши його на денний порядок лише після того, як відбудеться суд над соткєю вже заарештованих комуністів. Віце-король з цим не погодився і використав свої права в той спосіб, що спеціальним декретом завів прокладений ним закон в чинність.

Замах в Делійському парламенті зробив сильне вражіння в індійських і британських політичних колах. Терористів заарештовано, вони — індуси походженням. Але, здається, нема такої людини в Індії, в Англії чи навіть у цілій Європі, яка б мала хоч найменший сумнів щодо московських рук у цій справі. Англійська преса прямо це констатує. А в тім виявляє вона рідку на такий випадок здержливість і далекосягтий політичий такт. Бо ж одночасно закликає вона уряд Великої Британії та Індії не піддаватися на зловісну провокацію, а заховуючи хладний спокій і

тверезий розум, і надалі прямувати по шляху замирення індійського населення і перетворення Індії в автономну самоуправядову одиницю.

Англійський народ, — пише з цього приводу одна з європейських газет, — на протязі своєї вікової історії дав світові стільки доказів своїх політичних талантів, умів справлятися з такими тяжкими обставинами, переробив таку миротворну еволюцію, що до нього можна ставитися з найбільшим довір'ям. Можна бути певним, що свої політичні таланти виявить і в справі Індії, хоч би для того й довелося наперед зломити крижні і кості московського Комітєрна.

* *
*

У той самий час, як в Делі вибухали совітські бомби, у Москві більшевики урочисто приймали численну делегацію англійських промисловців. Усе йшло начеб-то гаразд. Гостей водили по місту, по зразкових совітських установах, приславивши до кожного з них по чекісту; часували обідами й промовами; пресі, щоб вона не скривдила їх, заборонено було на певний час говорити про «англійських робітників», а комсомолу наказано тим часом приховати маніфестації і шибениці, на яких звичайно висять фігури Балдвіна, Чемберлена, Ллойд-Джорджа, Мак-Дональда то-що.

Були й офіційні наради, промислові, економічні й політичні. Совітського міністра закордонних справ Чичеріна та його заступника Литвинова у Москві не було. Перший уже скоро рік невідомо чому гуляєтьє десь по Німеччині, маючи вигляд безробітної людини; другий повчас в Женеві європейських дипломатів, як треба розуміти московські миротворні ідеї.

Наради з англійцями тому вів тов. П'ятаков, один із тих П'ятакових, що на лихо вросли в Київ і в українському цукрі. Він розвинув перед англійськими делегатами фантастичні перспективи п'ятилітнього індустриального плану в СРСР. До совітської індустрії має бути вкладено мільярди золотих рублів, промисел СРСР дожене й пережене англійській і американській. Англія на цей час може дістати замовлень на 150, а то й 200 мільйонів фунтів стерлінгів, пригасити тим свою тяжку кризу безробіття. Але й атомісць і аперед вона мусить відтворити нормальні й дипломатичні зносини з совітами та забезпечити їм кредити що найменше в 150 міль. ф. ст., бо без того усі замовлення буде передало до Німеччини.

З пресових повідомлень не ясно, що одповіли англійці на залицяння тов. П'ятакова, але це не має якогось більшого значіння. І то тому, що попри-що зостається неясним і той факт, з якою метою та од чийого імені поїхала до Москви англійська делегація. Число її членів було що правда великим, — кілька десятків людей, але вони всі представляли собою середні й менші індустриальні підприємства; більші й великі — своїх представників і не вислали, не мала делегація й представництва англійських фінансових і банківських кол. Так само складалося, що урядові англійські чиновники в самий рішучий спосіб схрещуються од якої-будь причастности що-до цієї експедиції. Таким чином всі кредитові, позичкові та інші наради, які велися в Москві, з фінансового і політичного боку наперед можуть бути означеними, як безсредствові, і ціла справа в найліпшому випадку може скінчитися якимись дрібними погодженнями окремих фірм та окремими незначними замовленнями, що траплялися увесь час і досі.

Англійська опінія поставилася до цієї поїздки в більшості зневажливо й негативно. «Morning Post» з приводу цього пише:

Російські соціалісти, — так газета називає московських більшевиків, — базуючися на теорії, що капіталізм рівнозначний експлоатації, звертаються до нас властиво з такою промовою: — Ми знищили все, що в нас було; ми присвоїли собі також все, що в СРСР було вашого, — позичте нам ще грошей. Ми не дамо вам жадних гарантій, але ми маємо прекрасні плани, як витратити

позичені гроші. Англійські капіталісти на таку комбінацію не підуть, і задовольнити бажання большевиків могла б хіба що «Labour-Party, коли тільки вона прийде до влади, бо в її руках опиниться державний англійський банк.

«Times» усю таємницю англійської делегації до Москви зводить до епізода виборної кампанії в Англії. Газета вважає, що це не що інше, як виборний маневр ліберальної партії, спрямований проти консерваторів, які, як відомо, рішуче стоять на своїй попередній політиці — незамирення з совітами. Сама ж делегація звіту свого не опублікувала, як то звичайно роблять усі англійські делегації. Може ще одтак опублікує...

* *
*

Зробили большевики спробу перетягти на свій бік і Швейцарію. З цього приводу «Journal de Genève» повідомляє:

На протязі довгого часу головне зусилля большевицької пропаганди зосереджено було в Швейцарії на лівому крилі соціалістичної партії. Досягнуто було не аби яких результатів. Ріжні політичні діячі, де-які журналісти, навіть певні партійні секції цілком виразно стали на боці комуністів, вважати себе, може й не переконаними, але гарячими адвокатами московського режиму. Ця, так мовити, чоловіча атака йшла в супроводі маневра, спрямованого на обеззброєння правого крила буржуазних партій, аби таким чином забезпечити собі перемогу.

Спробу чоловічої атаки большевики перевели кілька тижнів тому, виголосивши урочисту маніфестацію в Базелі, так звану червону зустріч, на яку мали прибути усі швейцарські комуністи та їх товариші із сусідніх країн, головним чином, з Німеччини. Спроба ця кінчилася повним фіаско. «Капіталістична» влада демократичної Швейцарії «зустріч» заборонила, поставила на добу під догляд швейцарсько-німецький кордон, вивела «в поле» дві-три сотні поліції та війська, і маніфестація просто не відбулася. — товариші здалека не приїхали, а місцеві — не зійшлися. Обхідний маневр що-до капіталістів переїзів тов. Кеслер, член паризького полпредства. Він випросив собі до Швейцарії візу на два тижні з торговельною метою; приїхав, улещував промисловців, обіцяв замовлення, малював бліскучі перспективи, і одночасно голорив про юридичне визнавання. Коли мигнув термін його візи, він попросив продовження, але не дістав його, бо одмовився дати обіцянку не займатися політичними справами, і мусів повернутися назад на місце своєї служби. Уряд швейцарський зостався на попередній позиції що-до совітів. Де-хто з промисловців був спокушався, але в індустріальних колах переміг погляд могутнього швейцарського союзу годинниківів, що вистовився проти всякої співпраці з большевиками, навіть у чисто приватній формі купівлі-продажу того чи іншого краму.

* * *
*

Там, де не можна нав'язати якоїсь безпосередньої праці, большевики пускають пробні чутки, — на всякий випадок, може що й вийде. Так з московського гнізда вилетіли качки, що ССРСР от-от буде визнаний Сполученими Штатами, про що дбає начеб-то старanno відомий симпатик большевиків сенатор Бора, а що іова держава Місто Ватикан навіть уже іа-в'язала безпосередні пересправи з совітами. Чутки ці було дуже швидко спростовано. Сен. Бора зробив заяву, що про визнаання Америки ССРСР в якийсь прислупний людському оку час не може бути й мови, бо Сполученим Штатам зараз не до них. А державний департамент до того ясьо додав, що в питанню про відносини америкаського уряду до ССРСР не

настало жадних змін. З таким самим спростованьям висловив і офіційний орган Ватикана «*Observatore Romano*», — який однак використав цю нагоду, аби ще раз виявити перед світом всю огидь, яку практикують совіти на адресу всіх християнських релігій, в тому числі і — католицької.

* *
*

Асортимент засобів совітської чинності надзвичайно складний. Бомби в Делі, улаштування в Москві й Швейцарії, змови проти урядів по всіх краях, і нарешті — створення всіх комуністичних партій в Європі в шпигунські організації і в випадок війни з ССРСР. Од у таку організацію відкрито цими днями в Англії, а про планомирну совітську діяльність в цьому напрямі сповістив шведський сенатор у Стокгольмському парламенті, прочитавши відповідний автентичний циркулярний наказ московського Комінтерна європейським комуністам. Згідно цьому наказу, комуністи всіх країн, крім всемірної підготовки громадської війни у себе вдома, на випадок війни з ССРСР, мають організувати постачання совітам усіх відомостей про військовий матеріял, про арсенали, про озброєння, про диспозицію армій. Для того мають бути організовані, що вже й подекуди й зроблено, — шпигунські гуртки по всіх військових частинах та установах, а до послуг цих гуртків мають стати усі комуністи. Що це так, нам було відомо давно, тепер нарешті про це офіційно дізналися й європейські політичні кола.

O b s e r v a t o r.

З преси.

«Пролетарська Правда» ч. 76 з 3 квітня 1929 року констатує в передовиці зріст антисемітизму на Україні.

«Антисемітизм спостерігається і на селі, і в місті, — пише газета, — подекуди по підприємствах, подекуди в установах, подекуди в школі, — одже серед окремих груп робітників, селян і інтелігенції. Не рідко трапляються випадки, коли ця контр-революційна отрута позначається і на окремих партійцях.

«Антисемітизм виявляється в різних формах: в прихованій і в одвертій, і часом навіть набуває погромницького контр-революційного характеру. Адже останніми часами наша газета писала про випадки брутального хуліганського катування окремих робітників-євреїв серед окремих антисемітів робітників на деяких підприємствах України». Нещодавно був випадок, коли побили єврейських аксєрів у Дарницькому клубі.

Поруч з «найактивнішими проявами» антисемітизму одмічає газета «пасивний антисемітизм», «примиренське ставлення до антисемітизму». Згадує про тих «партійців», що

«хворіють на антисемітизм»,

і нарешті одмічає

«випадки байдужого ставлення учителів до антисемітизму серед дітей, а ще гірше — коли самі вчителі виявляють антисемітські настрої та поведінку».

Говорячи про заходи боротьби з антисемітизмом, комуністична газета, звичайно, нечуваний зріст його за совітської влади на Україні

намагається записати на рахунок «старого режиму», «контр-революції», «зоологічного націоналізму» та само собою — ненавистного куркуля. Вона мовчить, звісно, про те, як окупаційна влада всією своєю політикою, отією роллю, яку грає в ній і в урядовому апараті жидівський елемент, отим систематичним утворенням жидівських колоній на українських землях дає ґрунт для зросту нездорових настроїв серед маси тубільного населення, загострює національну ворожнечу і підготовлює грізні конфлікти. Зріст антисемітизму на Україні — природній наслідок тяжких років большевицького панування та московської окупації. Нотуємо тут признання большевицької газети: зріст антисемітизму на Україні після 9-ти год комуністичного режиму — це акт обвинувачення проти окупаційної влади, на яку спадає вся відповідальність за його наслідки. Хто сіє вітер, пожинає бурю.

* *
*

Під час присутності наркомосвіти О. Скрипника в Києві та за його участю відбулося засідання президії УАН,

«що на ньому обмірковували головні принципи наступних виборів нових академіків...

«За важливе завдання визнало згуртувати в Академії видатніші наукові сили не тільки Радянської України, але й України Західньої та взагалі наукових діячів України, що їх розпопрошили по всьому світу умови царського ладу».

Можна, звісно, спокійно поминути цього разу «умови царського ладу», який вже багато год тому одійшов у безвість: це звичайна совітська фразеологія. Наукові сили українські спаді розпорешено по всьому світі, але причини того розпорешення не в «умовах царського ладу», давно вже покійного, а тільки в окупації України Москвою, що нею закінчився останній період нашої боротьби за визволення, примусивши багато і наукових діячів залишити разом з урядом та військом межі рідного краю й податися за кордон. Коли сьогодні знімається річ про те, щоб об'єднати по змозі більшу кількість наукових наших сил в праці коло Академії, то це можна тільки вітати. Але проєкт «притягти представників наукової і робітничої (!) громадськості» (!) до участі в наступних виборах в Академії не може не непокоїти. З цього погляду ухвала наради:

«що до порядку самих виборів президія вважає за доцільне за основу взяти порядок виборів Всесоюзної Академії» («Пр. Пр.» ч. 76 з 3. IV).

виявляє ту небезпеку, яка зависає над українською Академією. Всі ще добре пам'ятають останні злочасні вибори до Петроградської Академії, що з наукової інституції повернули її в якийсь придаток до комуністичної партії, а тепер мертва рука Москви простягається і до нашої найвищої наукової установи, яка до останнього часу в неможливих умовах окупаційного режиму все ще жила своїм життям і розвивалася далі.

* *

*

В «Ділі» ч. 85 з 15 квітня с. р. знаходимо розмову П. Мілюкова з представником «русофільської проти-української (крамаржівської) «Народньої Політики» на слов'янські теми. Згадували і про нас:

«А який ваш погляд на українців?» — запитав представник «Народн. Політики».

«Жалію, що вони відносяться до нас так неприхильно — відповів Мілюков. — Я є за федерацією, за вільним союзом із ними. Призьмаємо їх мову і культуру як демократи і немає причини до непорозуміння. Маємо взаємні господарські справи, потреби й інтереси. Ми їх потребуємо, а вони нас потребують».

П. Мілюков на чужині ласкаво дарує Україні аж федерацію. Спасибі: теплий кожух, тільки, шкода, не на нас шитий — вирости. Що «вони нас (тоб-то всього, на що багата наша земля) потребують», — в цьому нема сумніву, та в тім річ, що нам вони не потрібні.

* *

*

«Возрожденіє» ч. 1417 з 19. IV. зазначає, що в Женеві

«почав виходити новий український «журнальчик» — «Незалежна Україна», орган закордонної делегації українського революційного комітету.

«Це орган протисовітський, — пише далі газета, — але побажати йому успіху ніяк не можна, по причині густого «самостійного» смороду, який почувається на коякій сторінці».

Означивши в такий соковитий спосіб національний характер нового журналу українського, газета обурюється, що він хоче перед своїми читачами ототожнити большевиків і Росію, що ніби це одне і теж, і що

«це Росія росірілює, «кнутобойствує», грабує і калічить народіє життя».

А найгірше драгує й злостить газету твердження, що тільки при умові існування самостійної України — український нарід зазнає спокою і миру та добробуту.

«Ми вже бачили, яким «спокоєм» насолоджувалася Україна при незалежному Скоропадському та яким «добробутом» користалася при самостійному Петлюрі. Пора б на цьому вичити експерименти».

Справді можна забути, що такі речення пише протисовітська газета, так вони нагадують заяви большевицьких публіцистів, коли вони згадують минулу боротьбу за самостійність України. Аналогія не позбавлена пікантності.

3 широкого світу.

— Турецький уряд заявив протест в Москві з приводу утруднень, які зустрічає з боку совітів турецьке представництво при розміні грошей. Турецька нота вказує одночасно на порушення большевиками комерційного договору, по якому турецькі купці, що продають крам в ССРР мають право витратити по-за ССРР 30% зібраних там сум. Большевики фактично примушують витратити всі 100% в ССРР.

— Зійшов з рейок швидкий потяг Кішишів-Букарешт. Вбито — 20, ранено — 60 душ.

— Грецький уряд заявив протест проти конфіскації турками 220 грецьких будинків в Царьгороді.

— Німецька прокуратура закінчила акт обвинувачення в справі Гуго Стінеса.

— Шаумбург-Ліпський ландтаг постановив відновити з пруським міністерством внутр. справ перемовини про приєднання Шаумбург-Ліппе до Прусії.

— Коло Мангейму вмер відомий німецький конструктор автомобілів Карло Бенц.

— Генеральні бої мексиканського урядового війська з повстайцями коло Жіменез і Реформи кінчилися поразкою повстанців. Число вбитих і ранених з обох боків рахується на кілька тисяч.

— Почалася евакуація японського експедиційного корпусу з Шантунгу в Хинах.

— Перепис в Москві виявив 2.285.000 мешканців; збільшення прісти попереднього перепису на 6,1%.

— Французька пошта випустила нову серію поштових марок-передруків; дохід з них має піти на поповнення амортизаційної каси державних боргів.

— Дирекцять «Граф Цепелін» в кінці квітня має зробити подорож над західною частиною Середземного моря, в травні він зробить візиту до Відня, потім має відбутися перелет до Н'ю-Йорку. В серпні, коли ніщо не перешкодить, повітряний крейсер має розпочати подорож навколо світу.

— Після величавого проводу у Парижі тіло американського посла Мірона Геріка було перевезено до Бреску, а потім і в французьким найшвидшим крейсері «Турвіль» доставлено до Америки. Поховано небіжчика в рідному місті Клевеланді.

— Французькі авіатори Байї й Режіманзі в 11 днів перелетіли від Парижу до Сайтолу.

— Визначного французького комуніста Доріо (депутата Парламенту) виключено з партії за правий ухил.

— Абисинські опришки зробили погром частини англійської колонії Кедія. Англійське військо розбило грабіжників, повернуло награбоване майно і встановило порядок.

— Зачинено в лікарні для божевільних славозвіснуг і імську шпигунку, що під час великої війни керувала усією німецькою контр-розвідкою і якої точне ім'я не відоме.

— Наступником Мірона Геріка у Парижі називають сенатора штату Н'ю-Йорку Вальгера Еджа.

— Канадський союз б. воєнів висловив своєму урядові догану за незвернення уваги на злочинне поширення в Канаді большевицької пропаганди. Прем'єр міністр Кінг розпорядився про екстремне вистудювання питання. Дожидають вислання багатьох небажних елементів, особливо слов'янських і італійських.

— Англійський уряд має видати закон про регентство англійського наслідника, доки не видукає остаточно король.

— СРСРський урядовець Апанасевич, що стріляв в Бараковичах в двох агентів польської поліції, вмер від розриву серця. В цій справі ведеться слідство.

— Норвезький столичний університет в Осло урочисто відсвяткував 7 квітня століття з дня смерті відомого математика Нільса-Гейрлика Абеля.

— Ібн-Сеуд, король Геджасу, на чолі 40.000 армії розбив повстанців — племена атайбахів і мутаїрів.

— Подорож Вілкіна на підводному човні з Шпіцбергена до Аляски відкладено на літо 1930 року.

— Відкрито нічний рух аеропланів між Лондоном і Коптентом.

— Майбутньої осени має виїхати до Африки шведська наукова експедиція під проводом проф. Івара Бромана.

— До СРСР прибула хліборобська німецька делегація, що має завданням вистудіювати сільсько-господарське становище в СРСР.

— Конгрес балканських студентських союзів підбудеться в липні місяці в Ангорі.

— Змінено конституцію островів Фіджі. Тубольці з 1. V. с. р. будуть мати поширені виборчі права.

— Французька статистика відмічає нове подорожчання життя у Франції; з 1 січня коефіцієнт цін з 599 піднявся до 607 в березні місяці. За рік з березня 1928 р. по березень 1929 року згаданий коефіцієнт з 524 піднявся до 607.

— В Англії вибухла епідемія чорної віспи, яку занесено з Індії, і яка легко розповсюдилася в Англії з огляду на упередження англійців проти заціпювання віспи.

— Італійська полярна експедиція, що має виїхати під проводом інж. Альбертіні на розшуки дирижабля «Італія», зібрала на цю ціль 1 міль. лір.

— В Грузії вибухло повстання селян проти большевиків.

— Над штатом Арканзас (Америка) пройшов ураган - вбито 43, ранено 100 душ.

— По позову франц. уряду до англійської кампанії Пері і Ко англійський суд присудив 20 міль. франків, яких остання компанія по зобов'язанню свого директора М. Ненського не виплатила одному французькому цукровому т-ву.

— Візи Троцькому на в'їзд до Німеччини не дано.

— Чичерин переїхав з Берліну до Вісбадену.

— Американський суд відкинув позов Совторгфлоти до американського уряду за реквізування пароплавів Добровільної флоти під час війни.

— До столиці Албанії Тирани прибув з візиту міністр закорд. справ Італії Гранді.

— 6. V. у Венеції збирається міжнародний комітет історичних і наук.

— Внаслідок розходжень з сеймом польський кабінет Бартеля подався до демісії. Новий кабінет складено 6. міністром освіти Казіміром Світалевським. В кабінеті маршал Пілсудський лишився міністром війни, закорд. справ — той же п. Залевський.

— У Відні відбулася угорсько-румунська конференція в справі угорських опантів. Яко винагороду опантам, Румунія запропонувала 100 міль. зол. корон. Результати ще не відомі.

О д р е д а к ц і ї.

Авторів, що мають дати свої статті на число «Тризуба», присвячене третій річниці смерті святої пам'яті С. Петлюри—просимо прислати їх рукописи до редакції не пізніше як на 15 травня.

Хроніка.

3 Великої України.

— В Українській Академії Наук. — Президія УАН ухвалила в дальших академічних видавнях дотримуватися нового правопису. Як повідомляє «Прол. Пр.» ч. 80 з 7. IV, що «це не стільки новий правопис, як просто правопис» («Пр. Пр.» ч. 76 з 3. IV).

— Президія УАН постановила передати святкування ювілею Академії на травень місяць 1930 року.

— Франкфуртське т-во антропології, етнології та передісторії, Естонський народознавчий музей та Державно-Дослідний Інститут Народознавства в Ляйпцігу звернулися до Української Академії Наук з проханням про обмін науковими виданнями. Директор Ляйпцізького Інституту відзначає, що праці етнографічної комісії УАН дуже цікавлять закордонних вчених («Пр. Пр.» ч. 72 з 29. III).

— Харківська філія Інституту Шевченка одержала з Москви й Ленінграду 62 малюнки Шевченка («Пр. Пр.» ч. 72 з 29. III).

— Виставка проєктів увічнення пам'яті Шевченка. — В Харкові 15 березня відкрилася виставка проєктів увічнення пам'яті Шевченка. Виставка тривала в Харкові до 4 квітня й переїхала до Києва. («Пр. Пр.» ч. 72 з 29. III).

— Протиалкогольна виставка. — Пленум всеукраїнського анти-алкогольного т-ва ухвалив утворити в Харкові постійну анти-алкогольну виставку.

Ухвалено також провести місячник боротьби з алкоголізмом та улаштувати всеукраїнську конференцію анти-алкогольних товариств. («Пр. Пр.» ч. 74 з 31. III).

— Тиждень німецької техніки. — В Харкові від 27 березня проведено було «тиждень німецької техніки». У Харківському Технічному Інституті зробив доповідь німецький професор Майер про раціоналізацію будівництва в Німеччині («Пр. Пр.» ч. 72 з 29. III).

— Ростріл. — В селі Смиківцях виїздя сесія Вільницької округи розглянула справу про замах на селянина Івана Короля. Двох селян — Левченка й Мельника засуджено до стрілу. («Пр. Пр.» ч. 71 з 28. III).

— Українізація. — Професійні спілки Косогощичи переважно більшість засідань та зборів переводять в російській мові. «Провідні робітники», майже ніколи в своїх виступах не вживають української мови. Справа з українізацією на залізницях в страшному стані, хоч там і працює до 85% робітників-українців. Теж саме у цукровиків та металістів. За три роки в клубах російських викладів відбулося 88, українських — тільки 18. Українських книжок по профспілкових бібліотеках тільки 13%. («Пр. Пр.» ч. 74 з 31. III).

— Антисемітизм. — В Одесі розпочався судовий процес чотирьох студентів політехники, що їх обвинувачено в антисемітизмі. Ці студенти протягом року систематично знущалися над жидом-студентом Рашковичем, який жив

в спільному з ними студентському гуртожитку. Вони прив'язували Рашковича до мебелі, і такі пали йому до їжі сміття, перешкоджували спати, приставляли до голови револьвер, аж поки справа ця не дійшла до суду. («Изв.» з 13. IV)

— На Уладівській цукроварні Винницької округи було прийнято на роботу 26 жидів в той час, як в роботі було відмовлено місцевим селянам. Цей випадок дав початок антисемітським виступам на заводі, які привели до суду над помішником машиніста Вишньєвським та слесарем Никифоровим — членом «заєному» та робітником Фурманюком. Виїздна сесія Винницького окружного суду в Кладовці засудила Вишньєвського «за роздмухування національної ворожнечі» на два з половиною роки позбавлення волі, Никифорова й Фурманюга — на 2 роки та ще одного робітника Гачковського — на 6 місяців. Двох інших робітників засуджено на 6 місяців умовно, через їхню культурну відсталість («Ком.» ч. 60 з 14. III).

— На заводі ім. Рикова накреслено було протягом березня зробити низку доповідей про антисемітизм на партійних, комсомольських і робітничих зборах.

Константинівський районний партійний комітет постановив, щоб в кіно району демонструвалася спеціальні кіно-бюлетені з цитатами Леніна про антисемітизм. («Комуніст» ч. 59 з 12. III).

— Хлібозаготівлі большевикам все невдаються. За місяць березня виконано 50,8 % місячного плану хлібзаготівель. («Пр. Пр.» ч. 76 з 3. IV).

— Страшна катастрофа. — Внаслідок совітських порядків та недбалства на Горлівській шахті «Марія» 4 березня сталася катастрофа, яку спричинив обрив ливня при спуску до шахти клітки з 29 робітниками. 27 було забито, двоє поранено. Забиті так були пошматовані, що їх не можна було розпізнати. Обрив стався через те, що в жолоб

направлого шківя попала залізна планка, що скріплює деревляні шашки на шківі й через це ливня зіскочила з ободу шківя. Коли кинулися до рятувального приладдя, то виявилось, що воно було гниле й ужити його з успіхом було не можна. Спеціальна комісія, призначена для розсліду причин катастрофи, виявила, що мало місце «преступне недбалство». Цілий ряд осіб заарештовано. Кладовязь копальні дуже пошкоджено. На ремонт шахти треба не менше місяця часу. Відпущено 1.200 робітників, що викликало між ними обурення. З метою задобрити робітників большевики відправили на курорти з числа відпущених робітників 855 чоловік: до Кисловодська — 480 чол. і до Святогорська — 375 чол. («Ком.» ч. 61 з 15. III).

— Совітська господарка. — Спеціальна комісія «Наркому РСІ» виявила, що куплене старе устаткування віденської електричної станції для тресту «Хемуголь» використано тільки на 33%. Решта устаткування лежить уже два роки нерухомо. Між іншим куплено і залізницю, яку, як виявляється, можна буде тільки тоді використати, як буде збудовано в Донецькому басейні цинкової завод. Замовлення за кордоном турбіна для одного заводу «Хемугля» виявилася непридатною для цього заводу. Внаслідок цього її довелося ставити на ишому підприємстві, що спричинило великі зайві видатки. («Ком.» ч. 57 з 9. III).

— Комісія «Наркому РСІ» обслідувала роботу «ВУКФУ». З'ясувалося, що 45% кінематографічних картин, зроблених в 1926-27 році, і 35%, зроблених в 1927-28р., не годяться в ікуди. («Изв.» ч. 65 з 21. III).

— Паперова криза. — Центральними господарчими органами за перших чотирьох місяців біжучого господарчого року не додано сов. Україні проти плану 30% паперу. З цієї причини Держвидатом не буде виконано план

видаання шкільних підручників. («Пр. Пр.» ч. 64 з 20. III).

— Відсоток робітників в КПБУ. Протягом 1928 року було прийнято до КПБУ коло 41.000 нових членів, серед яких є 77,8% робітників, після чого склад робітників в КПБУ піднявся до 48,3% («Пр. Пр.» ч. 62 з 16. III).

— Військові школи на Україні. — На Україні є тепер такі військові школи: 1) Київська піхотна школа імені робітників «Красного Замоскворечья» (!). Київ. Мова російська і українська. 2) Одеська піхотна школа імені тов. Якіра. Одеса. Мова російська. 3) Школа червоних старшин ім. ВУЦВК. Харків. Мова українська. 4) Українська школа кінноти ім. тов. Будєного. Зінов'ївське Мова українська. 5) Київська гарматна школа (легкої артилерії). Київ. Мова українська. 6) Одеська гарматна школа ім. тов. Фрунзе (тяжкої артилерії) з відділом берегової артилерії). Одеса. Мова російська. 7) Сумська гарматна школа. Суми. Мова російська. 8) Київська військова школа зв'язку (дротяного зв'язку). Київ. Мова російська. («Пр. Пр.» ч. 76 з 3. IV).

З укр. життя.

† Олександр Хомик. В Перемишлі помер від розриву серця бувший співробітник пресового бюро УНР письменник і журналіст Олександр Хомик. Покійний був дуже талановитим людиною. Писав він у різних органах на Вел. Україні і на еміграції. Похорон покійного відбувся 31 березня при численній участі громадянства, що заступило йому рідню. Сердешним словом проводило його в далеку дорогу перемишльке громадянство. Земля йому пером! («Діло» ч. 79).

— Українське т-во Бібліофілів. — У Львові відбулися перші загальні збори ново-заснованого «Укр. Т-ва Бібліофілів», яке ставить собі за мету

сприяти розвитку української книжки і поширювати ознайомлені з нею. Головою т-ва обрано д-ра В. Щурата. («Діло», ч. 79)

— З нашої філології. — Укр. Академія Наук у Києві вибрала д-ра В. Сімовича і ще двох українців, що перебувають за межами совітської України, членами диалектологічної комісії, а саме: д-ра Івана Паньевича, вчителя в Ужгороді, що займається досліджуванням закарпатських говірів, і д-ра Івана Зілинського, проф. Ягайлового університету. («Діло» ч. 79).

— Свято Шевченка в Луцьку. — В Луцьку урочисто було одсвятковано 68 роковини смерті Т. Шевченка. В усіх церквах відбулися заупокійні богослуження. Особливо урочисто відбулася служба Божа і папахида в укр. Чеснохрестійській церкві, переповненій народом. У вечір вїлябулася академія в театрі, яку й було заповнено народом по берсги («Час ч. 1155).

— Московська гімназія... у Львові. — Московська «Русская школа» у Львові закликає всіх «русских людей», творити підготовчі комітети на місцях і приготувляти дітей до вступного іспиту. В цьому році мають бути відкриті дві перші класи. («Діло» ч. 83).

— Економічна політика на Закарпатті. — Торговельно-промислові кола в Ужгороді звернулись до Праги, щоб для Закарпаття було створено самостійну торговельно-промислову палату з осідком в Ужгороді. Але чеська влада не згодка, замість цього обіцяє секцію для Закарпаття в Кошицях. («Час» ч. 153).

— Продають багатства Закарпаття. — Минулого року чеський уряд передав 200.000 гектарів Шенборнового маєтку! франц. фірмі для експлуатації, а тепер 42.000 гект. в Мармарошчині продає одьому закордонному т-ву. Незабаром чеська фірма

Батя має закупити три більші простори лісів. В той спосіб багатства Закарпаття по малу переходять в чужі руки і то в той час, коли його укр. населення буквально гине з голоду або мандрує світами за заробітками. («Укр. Голос» ч. 13).

— **З а б о р о н а** укр. журн. а л у. — В Ужгороді чеська влада свого часу заборонила назву журналу «Українська Земля», в наслідок чого цей журнал почав виходити, як «Наша Земля». Але і це не допомогло. Журнал знову закрито. Причини — український національний напрямок. («Укр. Громада» ч. 17).

— «**Т а р а с** **Б у л ь б а**» по р у м у н с ь к о м у. — Артист черновецького театру Ан. Мітрик драматизував відому повість «Тарас Бульба», пристосовавши її до румунської сцени. Прем'єра відбулася 4 квітня в Чернівцях. («Діло» ч. 78).

Газетні звістки.

† **Г н а т** **Ж и т е ц ь к и й**. — У Києві помер цими днями на 63 році життя Гнат Павлович Житецький. Він був сином відомого філолога та етнографа. Народився в Кам'янці-на-Поділлі. Університет вчився у Києві. Кілька років був за секретаря «Київської Старини». Довго учителював в Петербурзі, а від 1918 року постійно жив у Києві. Тут працював він при організації Всеукраїнської Бібліотеки України і завідував відділом рукописів. Залишив по собі багато наукових та популярних розвідок. З часу заснування журналу — «Україна» став його одним з найактивніших співробітників. Року 1919 заснував «Книжний Вістник» при Українській Академії Наук. («Діло» ч. 84).

— **Ч у т к и** **п р о** **У к р а ї н у** **в** **М о с к в і**. — «Рабочая Москва» повідомляє, що агітація у зв'язку з нестачею продовольчих продуктів у Москві носить виразно

організований характер. У Москві кружляють чутки, що «Україна в найближчій часі відірветься від Росії, в наслідок чого українські цукроварні не будуть постачати до Москви цукор». («Укр. Нива» ч. 17).

— **П о в і н ь** **н а** **У к р а ї н і**. — В багатьох околицях сов. України річки виступили з берегів і залили великі простори. Повінь навістила Павлоград і Дніпропетровськ, де вода забрала більше як 200 домів. Дві жінки загинули. Втрати дуже великі. («Діло» ч. 82).

З життя укр. еміграції.

В Болгарії.

— **К о н ц е р т** **в** **С о ф і ї**. — В неділю 14 квітня «Українським Об'єднанням в Болгарії» влаштовано було концерт. Репертуар концерту складався з народніх пісень і мелодій українських, російських і болгарських, що були виконані солом, хором і камерним оркестром.

Солові номери пісень виконувала пані Карин Цанкова, родом латишка, а по чоловікові болгарка. Маючи приємний гарний голос і уміння ним володіти, пані Цанкова показала себе справжньою артисткою. Виконання і причуд бездоганне, особливо болгарських і українських мелодій; видно, що артистка зрозуміла душу національній пісні. Бура оплесків і виклики і а біс покривали кожний виступ пані Цанкової.

Український хор виконав «Біжить, шумить», «Із за гори світ біленький», «Стелися, барвілку», «Ой, закувала» і ин. Щоб бути безстороннім, треба признатися, що і справжній хор українська еміграція в Болгарії ще не спромоглася. Брак голосових засобів почувався занадто. Ті п'ять-шість фаховців-хористів, по яким рівнялася остання маса, при всім своїм бажанню не могли дати хорова потрібного ансамблю. Брак же хорова дисципліни, вишколення і техніки давав змогу гадати,

що це не постійний хор, а лише набраний для цього концерт.

Невеличка камерна оркестра в ніжнім гармонійнім виконуванні болгарських мелодій дала доказ глибокого музичного чуття і виртуозності і могла задовольнити навіть найвибагливіших звавців-меломанів, члм і викл.кала з боку публіки заслужені оплески.

Великою несподіванкою для українців не-членів «Українського Об'єднання» було введення в програму концерту відділу російських пісень, та ще й в першій відділі. Що спричинилося до того, що «Українському Об'єднанню» це так було потрібне? Коли ті, хто влаштовував концерт, мали на увазі своїм концертом в першу чергу задовольнити культурно-національну ціль, дати тутешньому українцеві-емігрантові можливість естетичної насолоди, навщо ж їм дати її вповні, навщо дратувати спогадами сумного минулого, пригадувати ті часи, коли ні один український концерт чи вистава не могли відбутися без супроводу російського програму? Друге діло болгарські номери цього концерту: це нам не щимить, а до того ми й самі хочемо студіювати культуру нашого слов'янського побратима, що гостинно дав нам притулок в часи нашої недолі. Усе ж російське ми добре вистудіювали, а наші рідні та близькі ще й досі студіюють московський комунізм, що насадив і примусово культивує на нашій батьківщині червоної окупант.

Не варто вводити у свою українську працю «малоросійщини».

В Америці.

— В обороні прав Закарпаття. — В Америці організувалося т-во закарпатських українців під назвою «Руська Рада Народньої Оборони». Це т-во розіслало до всіх політичних організацій Чехословаччини, як також і до центральних чехо-словацьких державних установах меморандум, в якому, покликуючися на чеські зобов'язання супроти Закарпаття, домагається автономії

для Закарпатської України. Мінімальне домагання «Руської Ради» — автономія, яку мали хорвати в колишній Австро-Угорщині. («Час» ч. 154).

— Вечори на честь Лесі Українки. — В Саскатуні і Тернополі (Саск) заходами «Союзу Українок в Канаді» відбулися вечори на честь Лесі Українки, що склалися з відчитів, декламацій, читання її творів та співу. Вечори пройшли з великим успіхом. («Український Голос» ч. 13).

— Лев Розумовський, один з лашадків гетьманської родини Розумовських, тепер перебуває в Америці. Він оженився з американкою, має 49 літ, дуже цікавиться укр. справами як в Європі, так і в Америці. Розумовський збирає у себе в Америці цінні пам'ятки з укр. старовини й мистецтва. («Діло» ч. 79).

— Що думають про українців. — Канадський пессет А. Татесон в час дебатів в альбертійському парламенті, представив українців, як одних з найкращих робітників. Українці власними силами і без жадної підтримки перетворюють глухі пуші у врожайні поля і їх щирим бажанням є зрівнятися з загальним економічним рівнем провінції. Найкращим доказом їх старання є результати, які досягає молода українська генсрація в школах. («Новий Час» ч. 39).

З газет.

— «Дни» ч. 33 з 21 квітня с. р. містять листа свого кореспондента з Києва, уривки з якого вважаємо потрібним подати нашим читачам. Кореспондент одмічає, що українські партії, що мали противні настрої, перед перспективою «влетіти з партії і одправитися в Наримський край» спласували і забули про те, що хвалилися «одного фута Москві хліба не давати».

І тому зараз хліб дають, навіть стараються його здирати.

«Ці, так звані, «хлібозаготовки» відбуваються тепер з нечуваним цинізмом, більш нахабно, ніж навіть в часи військового комунізму...»

«Тепер здирання і грабіж серед білого дня переводиться під виглядом «добровільних актів куплі-продажу». Селянин «добровільно» продає за карбованець те, що варто 8-10 карбованців, а держава купує «у хлібороба, що вільно розпоряджається своїми лишками». В цілому ряді випадків селяне привозять «добровільно» своє зерно, але справді добровільно одмовляються брати гроши: «ваших грошей нам не треба». Частенько хлібозаготовники так і поведуться: гроші беруть собі, себ-то до своєї кишені, роблячи фальшиві надписи на виплатних квитках...»

«Настрій такий, що в деяких місцях селяне твердо рішили знищити озимину, в якому б вона стані не вийшла з-під снігу: її переорють і засіють картоплю. Висовується стихійне гасло: знищуй пшеницю, сій і засаджуй тільки для особистої потреби; переходь в бідноту, в розряд «незасможнів», що звільняються від усяких податків та повинностей...»

Кореспондент пише, що на цьому хотіли заграби «самостійники», але мовляв вони успіху не матимуть, бо, мовляв, пообіцявши не допустити грабіжу, своєї обіцянки не додержали. І тут же кореспондент розкриває карти розумної, на його думку, політики Москви. Він пише: «Москва хитра; одібрати хліб вона примусила українців (як раз найбільш підозрілих в розумінню «націонал-шовіністичного ухилу»), жидів, поляків...»

А «москалі» мовляв приїдять дуже мирно нагровелі, навіть «вдиряться поміркованістю та доброзичливістю до селян, промови тримають в дусі Рикова і Калініна...»

А далі, пише кореспондент, «влаштують 2-3 показних процеси над хлібозаготовельними «жулітками» і «зłodями». І врешті «тоді все буде в повному порядку: Москва — захисниця селян, а беззаконники і грабіжники живуть у

Харькові... Треба віддати належне, — кінчає кореспондент, — всеосяжному центрові: своєю лінією він веде хитро й гоцько...»

Справді «хитро й тонко», але вже занадто цинічно. Щоб тільки не лопнуло, бо «де гонко, там і вреться».

Бібліографія.

«Українська Пісня за кордоном. Світова Концертова подорож Українського Національного Хору під проводом Олександра А. Кошиця. (Голос за кордоном і музичної критики). Париж. 1929»

Властиво видавництво само, попереджаючи можливів критику, дало від себе гостру критику своєї книжки. Наводимо її текстуально, бо вона дуже колоритна. «Від видавництва. Всю справу видання цієї книжки та її коректу видавництво доручило д. Степанові Перепелиці, якому також належить переклади з французької мови (Франція, Бельгія). Д. Василь Степанківський перекладав з еспанської та почав з німецької мови (Еспанія, Аргентина, Куба, Австрія). Друкував Василь Гужва. Видавництво вважає необхідним попередити шановних читачів, що в тексті книжки є безліч помилок стилістичного, граматичного та друкарського характеру. Ці прикрі дефекти свідчать як про знання української мови перекладачниками, так і про дбайливість вищезазначених осіб, зокрема того, кому справа видання була доручена. На жаль, видавництво запізно було поставлено перед цими сумними фактами, а тому воно просить читачів оцінювати книжку з боку її змісту, поминаючи вищезазначені її дефекти. Разом з цим треба зазначити, що навколо видання цієї книжки утворилися такі умови, при яких треба було рятувати саму можливість її появи у світ. Через те В-во не в стані випустити в продаж обіцяну в оголошеннях кількість примірників, а випущені в обіг штампують печаткою Укр. Музичного Т-ва

імени О. А. Кошиця в Парижі. Примірники без цієї печатки чи то в продажі чи на руках у приватних осіб треба вважати краденими».

Очевидно далі йти вже нема куди. Про те ми мусимо додати до критики видавців ще кілька докорів, які властиво не знаємо, кому адресувати — чи справжнім видавцям, чи фальшивим.

По-перше, даремно видавці прохають «читачів оцінювати книжку з боку її змісту». Ми такого не знайшли, бо збірка перекладів, рецензій хоч і є цінною річчю, але не може назватися книжкою, яка по суті мусила б бути і документальною і живою, а не збіркою вхідних і вихідних.

Замість дати публіці захоплюючу, блискучу і живу картину успіху української пісні за кордоном, даю архивну збірку сирого матеріалу; і то в якому вигляді! Книжку, на безконешній жаль, зіпсовано і по змісту, і по формі. Навіть і ті нечисленні ілюстрації, які подано в книзі, і то поплильовано в унісон з усім змарьувати. На прекрасному портреті О. Кошиця якась чорна пляма, саме на тому місці, де він звязки носить національну відзнаку... Моралі мистецтва і українському патріотизмові видання цієї книги обійшлося дорого.

І. Заташанський.

До укр. громадянства.

— Жертуйте на оселю робітників пера! — «Тво письменників і журналістів ім. І. Франка» у Львові зважилось на сміливий крок: воно купило площу з готовою мурованою хатою в Ямнім (біля зал. зупинки

Камінь Довбоша) з метою створити там літню і зимову оселю для робітників пера, що потребують підтримки для свого здоров'я. Хата з 6 кімнатами і 1600 сажневою площею коштуватиме до 3.500 дол. Товариство підписало вступний контракт, заплативши частину цієї суми, а решту ціни купина має заплатити на прохання квітня 1929 р.

«Вам, здається, відомий стан сучасного українського письменства та доля наших робітників пера. Ні наші письменники, ні журналісти не в силі жити зі своїх гонорарів.

«Те єдине, що залишиться колись майбутнім поколінням, як слід нашої сучасності — друковане слово, нині у нас знехтоване і родиться в дуже важких умовах. Ніхто не думає нині над правдою долі робітників пера.

«Товариство письменників і журналістів ім. І. Франка» хоче дати їм бодай скромний захист, де вони раз у рік могли б відпочити та зміцнити свої сили й нерви.

«Може ця оселя стане засновком нового осередка, який об'єднає письменників і журналістів різних напрямів і світоглядів і причиниться до розбудження живішого культурного руху в Галичині.

«Почин зроблений. Наші інституції склали поважніші жертви на купно згаданій оселі. Звертаємося опим до вас, громадяни, яким не байдужа наша література та преса, з проханням, причинитися яким більшим дарком на згадану ціль.

Жертви пересилати на книжечку ч. 1141 «Земельний Банк Гіпотечний» у Львові, вул. Підвале ч. 7., або до адміністрації «Діла», Ривок ч. 10. («Діло» ч. 85).

З м і с т.

Париж, неділя, 28 квітня 1929 року — ст. 1. — В. Сальський. Шляхи боротьби — ст. 3. — Громадянин. Перед черговим з'їздом укр. еміграції у Франції — ст. 10. — В. С. З життя й політики — ст. 11. — В. Валентин. Малецький фельєтон — ст. 15. — *Обсерватор.* З міжнароднього життя — ст. 15. — З преси — ст. 19. — З широкого світу — ст. 22. — Хроніка. — З Великої України — ст. 24. — З укр. життя — ст. 26. — Газетні звістки — ст. 27. — З життя укр. еміграції: В Болгарії — ст. 27. — В Америці — ст. 27. — З Газет — ст. 28. — Бібліографія — ст. 29.

На увагу українцям - емігрантам.

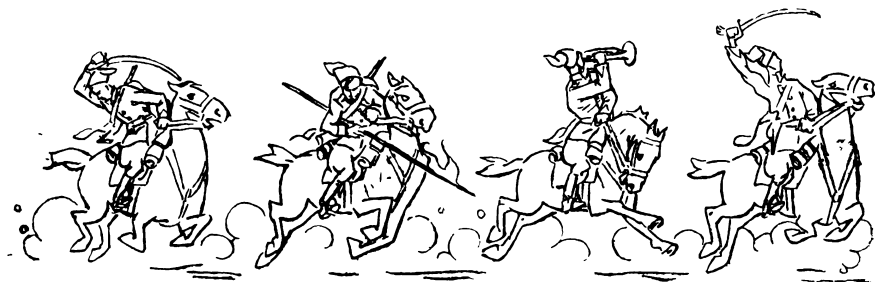
Коби ви свідомий українець, — поспішіть підписати петицію української еміграції до Високого Комісара Ліги Націй по справах біженців.

Петиція настоює на тому, щоб Ліга Націй визнала українську еміграцію за окрему національну еміграцію, щоб українська еміграція мала такі самі права на захист і допомогу, як і інші.

Хто свідомо чи не свідомо не виконає сього обов'язку, той не достойний українського імені, той хай потім не скаржиться, що українська еміграція не визнається, що нізвідки немає вона допомоги.

Хто хоче успіху, той мусить показати чин.

Підпишіть петицію і тим сповніть свій обов'язок перед самим собою, перед еміграцією і перед рідним краєм.

Українським дітям — рідне військо.

Нарешті вийшли з друку малюнки до витинання роботи артиста-малювача
Л. Перфецького.

Поспішайте замовляти.

Ціна — 2 фр. Пересилка: у Франції — 15 сан. закордон — 30 сан.
Замовляти у редакції «Тризуба»: 42, Rue Denfert-Rochereau. Paris 5.
France.

«Українська пісня закордоном».

Світова концертна подорож Українського Національного Хору під
проводом Олександра Кошиця

вийшла з друку.

Ціна з пересилкою: Франція — 50 фр., Америка — 2 дол. 50 ц., Чехія
— 70 кор., чес., Польща — 20 зл. В інших країнах — 2 дол.

Замовлення і гроші надсилати: Mr A. Tchekhivsky. 28, Rue Joseph
Bertrand. Virofley (S. et O.), France.

ТРИЗУБ

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований Вяч. Прокоповичем, виходить в 1929 році по старому що-неділі в Парижі при участі тих самих співробітників.

Нові умови переплати на 1929 рік.

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр., на один місяць — 8 фр., окреме число — 2 фр.

	1 рік.	½ року	3 місяці	1 місяць	окреме число
ЧЕХІЯ	80 к. ч.	40 к. ч.	20 к. ч.	10 к. ч.	3 к. ч.
ПОЛЬЩА	25 зл.	15 зл.	8 зл.	3 зл.	1 зл.
РУМУНІЯ	500 лейв	300 л.	150 л.	50 л.	20 л.
НІМЕЧЧИНА.....	12 м. р.	6 м.	3 м.	2 м.	0,50 м.
СПОЛ. ШТАТИ П. А..	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.
КАНАДА ..	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.

У Парижі набувати в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris VI.

Річні передплатники «Тризуба», які внесуть повністю річну передплату за 1929 рік до 1-го Липня 1929 року, одержать в осени, як премію до тижневика «Триzub», — кишеньковий

ФРАНЦУЗЬКО - УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК

За кордоном журнал передплачувати й набувати можна у представників. «Тризуба»: 1) В Канаді — W. Sikewich, 512 Bannermann av- Winnipeg, Man. 2) В Румунії — Dm. Herodot, Strada Delea Veche, 45. Bucarest. 3) В Чехословаччині — П р а г а : F. Slodecky, Horni Cernosice u Prahy, Villa Krotochvil. П о д є б р а д и — у п. Лієвича. Pension Domovica, c. 1. Po-debrady. 4) В Польщі — J. Lipowicki, Podwale 16, m. 15. W a r s z a w a для грошевих переказів — пошт. рахунок 13.435 Warszawa, Jan Lipowiecki. 5) В Спол. Штатах у «Surma Book», 103, Av. A, New York, N. I., U. S. A.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris (V).
Tél. Danton 80-03.

Поштова адреса: Для листів: Boîte postale № 15, Paris (XIII), France.
звіи Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris. й

Le Gérant: M-me Perdrizet.